

بسمه تعالی

روز جهانی هواپیمایی کشوری، ضرورت ارتقای آگاهی ملی از اهمیت و آثار صنعت هوانوردی

محمدرضا عبدالرحیمی (PhD. IAP)

رئیس هیات مدیره انجمن علمی حمل و نقل هوایی ایران

شانزدهم آذرماه مصادف با هفتم دسامبر، سالروز امضای کنوانسیون بین‌المللی هواپیمایی کشوری موسوم به کنوانسیون شیکاگو در سال ۱۹۴۴ و متعاقب آن تشکیل سازمان جهانی هواپیمایی کشوری می‌باشد که در سال ۱۹۹۴ همزمان با پنجاهمین سالگرد امضای کنوانسیون مذکور، مجمع عمومی سازمان مذکور طی ماده پنج قطعنامه A-۱-۲۹ این روز را به عنوان "روز جهانی هواپیمایی کشوری" تصویب و اعلام نمود. اهمیت روز افزون صنعت هوانوردی و حمل‌ونقل هوایی در توسعه اقتصادی و اجتماعی به حدی افزایش یافت که در سال ۱۹۹۶ از سوی مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز طی قطعنامه‌ای روز جهانی هواپیمایی کشوری به صورت رسمی تصویب و از همین سال در تقویم رسمی مناسبت‌های جهانی سازمان ملل متحد درج شد. بر این اساس همه‌ساله کشورهای عضو ایکائو در جهت گرامیداشت این روز و کمک به ارتقا و تقویت آگاهی عمومی از اهمیت صنعت هوانوردی و حمل‌ونقل هوایی در کمک توسعه اجتماعی و اقتصادی جوامع و ایجاد و حفظ دوستی و تفاهم بین اقوام و ملت‌های مختلف و نیز نقش اساسی سازمان‌های هواپیمایی کشوری در پاسخ به نیاز مردم به حمل‌ونقل هوایی ایمن، منظم، کارا و اقتصادی و استقرار و استمرار نظم و قانونمندی در حمل‌ونقل هوایی، نسبت به برگزاری مراسم و برنامه‌های مختلفی اقدام می‌نمایند.

سازمان جهانی هواپیمایی کشوری، در راستای اهداف استراتژیک صنعت در ۲۵ سال آتی، شعار امسال روز جهانی هواپیمایی کشوری را «آسمان‌های ایمن و آینده پایدار برای همه» تعیین کرده‌است. سال گذشته برنامه استراتژیک ۲۵ ساله برای سال‌های ۲۰۲۶ تا ۲۰۵۰ ایکائو منتشر و طی آن مقرر شد اهداف استراتژیک ذیل طی سال‌های آتی در دستور کار همه کشورها قرار گیرد:

-هر پروازی ایمن و امن است:

اطمینان از بالاترین سطوح ایمنی و امنیت از طریق استانداردهای جهانی، سیستم‌های نظارتی و پاسخ‌های هماهنگ به تهدیدات نوظهور

-هوانوردی از نظر زیست‌محیطی پایدار است:

هدایت پاسخ هواپیمایی جهانی به بحران آب و هوایی از طریق استانداردها، کنترل و راهکارهای نوآورانه برای حمل و نقل هوایی پایدار

-هوانوردی، حمل و نقل و جابجایی یکپارچه، در دسترس و قابل اعتمادی را برای همه فراهم می کند:

ایجاد یک سیستم هواپیمایی کارا و وسیع که از طریق فناوری های نوآورانه و استانداردهای هماهنگ جوامع را به هم وصل می کند و رشد اقتصادی مقدور می سازد

-هیچ کشوری عقب نمی ماند:

اطمینان از دسترسی همه کشورها به منافع اقتصادی و اجتماعی حمل و نقل هوایی ایمن، امن و پایدار از طریق پشتیبانی در اجرا

-کنوانسیون بین المللی هواپیمایی کشوری و دیگر معاهده ها، قوانین و مقررات، به همه چالش ها می پردازد:

تقویت چارچوب حقوقی بین المللی برای پاسخ به چالش های نوظهور هواپیمایی کشوری از طریق کنوانسیون شیکاگو و ضmann آن و دیگر ابزارها

-توسعه اقتصادی حمل و نقل هوایی و تضمین شکوفایی اقتصادی و رفاه اجتماعی برای همه:

تقویت رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی پایدار از طریق سیاست های اثربخش حمل و نقل هوایی، توسعه زیرساخت و دسترسی به بازار

استحضار دارند که امروزه در ادبیات توسعه، از نظام حمل و نقل کارآمد، به نیروی محرکه و موتور توسعه متوازن و پایدار کشورها یاد می شود، به نحوی که با مروری بر شرایط توسعه یافتگی کشورهای مختلف، همبستگی مستقیم بین توسعه حمل و نقل و دستیابی به نرخ رشد اقتصادی بالاتر، امنیت و عدالت اجتماعی دیده می شود. در این میان، ویژگی های اختصاصی حمل و نقل هوایی، از جمله ایمنی و سرعت بسیار بالا، برخورداری از فناوری های برتر، فواید موثر اجتماعی در ابعاد مختلف اشتغالزایی و برقراری توازن و عدالت منطقه ای با کم کردن فاصله مناطق مختلف، آثار اقتصادی مستقیم، غیرمستقیم، القایی و تکاثری و افزایش تولید ناخالص داخلی، تسهیل و تسریع در امداد رسانی و حفظ و احیای سلامت جوامع در بحران های مختلف طبیعی و غیرطبیعی، تسهیل و تقویت دیپلماسی خارجی، تسهیل گردشگری بین المللی و داخلی و دهها ویژگی و آثار دیگر، سبب شده است، تقویت و توجه به صنعت حمل و نقل هوایی، در صدر دستور کارهای توسعه ای بسیاری از کشورها قرار گیرد. حمل و نقل هوایی با کم کردن فاصله ها،

شهروندان، فرهنگ‌ها، شرکت‌ها، ایده‌ها، نوآوری‌ها و فرصت‌ها را به هم وصل می‌کند و موجبات نزدیکی، شناخت و تعامل بیشتر، تبادل اندیشه و فکر و تجربیات موفق و مراودات تجاری و اقتصادی و البته معرفی نقاط قوت و جذابیت‌های تاثیرگذار و تحسین برانگیز مراکز اصلی استقرار خود را به سایر ملل فراهم می‌نماید. دسترسی و ارتباط سریع، امروز در کنار استعدادها، فضای کسب و کار مطلوب و کیفیت زندگی از عناصر اصلی جذابیت اقتصادی و جزء حیاتی صنایع مدرن برای جابجایی سریع کالاهای ارزشمند، ایجاد و نفوذ در بازارهای جهانی و حمایت از ورود و جذب سرمایه‌های خارجی محسوب می‌شود و این چنین است که اندازه این صنعت، طی بیش از پنج دهه ی اخیر، تقریباً هر پانزده سال دو برابر شده است. از دهه شصت میلادی درحالی‌که تولید ناخالص داخلی در سطح جهانی، پنج برابر شده است، تقاضای فزاینده برای خدمات حمل و نقل هوایی مسافر و بار به همراه پیشرفت‌های فناوری و سرمایه‌گذاری‌های مرتبط با صنعت هوانوردی، آثار و خروجی‌های اقتصادی آن را سی برابر کرده است. رشد ترافیک هوایی در سطح دنیا به طور مستمر نه تنها از مقاطع رکود اقتصادی آسیب ندیده است، بلکه صنعت حمل و نقل هوایی در برابر این رکود ها مقاومت کرده و حتی به عنوان یکی از موثرترین ابزارها برای پایان دادن به آنها عمل کرده است و این نکته ای می‌باشد که در محیط‌های اقتصادی پرچالش، باید مورد توجه دولتها در سطوح مختلف قرار گیرد. امروز صنعت حمل و نقل هوایی در سطح دنیا با جابجایی سالانه حدود ۵ میلیارد نفر مسافر، ۶۹ میلیون تن بار به ارزش بیش از ۸ هزار میلیارد دلار و ۳۵ درصد تجارت جهانی، از طریق ۵۰ میلیون پرواز موجبات حمایت از اشتغال ۸۷ میلیون نفر و ایجاد آثار اقتصادی حدود ۴۵۰۰ میلیارد دلاری و معادل ۴ درصد تولید ناخالص جهانی فراهم می‌نماید که با احتساب ارزش‌های اقتصادی سرعت، دسترسی و اتصال سریع در کنار تسهیل گردشگری و تجارت داخلی کشورها، به چندین برابر این رقم بالغ می‌شود.

پیش‌بینی‌های نهادهای بین‌المللی این صنعت حاکیست که این عملکرد طی بیست سال آینده به بیش از دو برابر افزایش یابد. با این وجود به دلایل مختلفی سهم صنعت هوانوردی کشورمان از بازار بین‌المللی و منطقه ای حمل و نقل هوایی، به هیچ وجه متناسب با جایگاه تاریخی خود در این صنعت نبوده و امروز مشکلات متعددی در این مسیر پیش روی فعالان این صنعت است که غلبه بر آنها مستلزم تلاش‌های تدبیر پایه ذینفعان صنعت و ارکان مختلف حاکمیت می‌باشد. از طرفی به اعتقاد حقیر توجه به مباحث توسعه‌ای این صنعت با ابتنای صرف به سهم کمی حمل و نقل هوایی از میزان کل حمل و نقل بدون توجه به ارزش افزوده‌های غیرمستقیم، القایی و تکاثری کلان اقتصادی، اجتماعی و سیاسی این صنعت، جفای بزرگی به کشور می‌باشد و شایسته است به هنگام بازنگری سیاست‌های کلی نظام در حمل و نقل و البته سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آتی نظام توسعه ملی حمل و نقل کشور مورد توجه جدی قرار گیرد. اگرچه تبیین

ارزش افزوده‌های فراوان این صنعت به شکل دقیق و منطقی و با ادبیات و منطق ریاضی و استدلالی برای تصمیم گیران کلان کشور، مسئولیت مهمی است که بر عهده نخبگان فکری و اندیشمندان و پژوهشگران این حوزه می‌باشد، لیکن خواست و اراده عملی نخبگان ابزاری و نهادهای متولی این صنعت بویژه سازمان هواپیمایی کشوری نیز در این راستا و برای اقناع منطقی و استدلال پایه‌ی حاکمیت و دولت بسیار مهمتر و ضروری تر است.

شعار امسال روز جهانی هواپیمایی کشوری علاوه بر تاکید و تقویت اصل توجه همزمان دولت‌ها و تنظیم و تدبیر دقیق فعالیت‌های سازمان‌های هواپیمایی کشوری برای ارتقای سطح پایداری به استانداردها و کارآمدتر شدن صنعت، نهادهای سازوکار روابط وسیع تر و مشارکت ذینفعان صنعت در تحقق اهداف جهانی و مواجهه با چالش‌های آن را بیش از پیش ضروری می‌نماید. برای استمرار همسویی با دنیای به سرعت در حال تغییر خارج از صنعت، نوآوری، ابتکار و انعطاف برای موفقیت داخلی و بیرونی صنعت بسیار حائز اهمیت است و از این روست که ایکائو این سه مهم را به عنوان ارزش‌های دائمی مدنظر در کارها و برنامه‌های خود قرار داده است.

بی تردید موقعیت ژئوپولیتیک جمهوری اسلامی ایران از لحاظ قرار گرفتن در نقطه تلاقی شرق و غرب و شمال و جنوب، گستردگی و بکر بودن کشور از جهت ظرفیتهای تجاری، بازرگانی و صنعتی، وجود جاذبه‌های قابل توجه گردشگری در کشور، شبکه گسترده فرودگاهی، جمعیت ایرانیان خارج از کشور و سرمایه‌گذاران منطقه‌ای و بین المللی و پتانسیل‌های فراوان آنها برای ارتباط، رفت و آمد و سرمایه‌گذاری در کشور، برنامه‌های توسعه‌ای کشور و تکلیف نرخ رشد ۸ درصدی برای سالهای آتی به عنوان محرک تقاضای فراوان برای حمل و نقل هوایی، برخورداری از نیروی انسانی جوان، متخصص و علاقمند برای تلاش دانایی‌محور و شرکتهای هواپیمایی متعدد و تمایل برای سرمایه‌گذاری بیشتر در این بخش که میتواند به افزایش رقابت و ارتقاء سطح خدمات منجر شود، همه و همه مزیتها و قابلیت‌های درونزایی می‌باشند که در صورت تدبیر شایسته و تلاش‌های دانش‌پایه داخلی و رفع تضییقات غیرقانونی، غیرانسانی و تحمیلی تحریم‌ها، می‌توانند در توسعه سریع صنعت هوانوردی کشورمان و نقش‌آفرینی آن در توسعه اجتماعی و اقتصادی کشور به کار گرفته شوند.

فراموش نکنیم که برای تسریع در توسعه کشور و تقویت کارآمدی آن در همه ابعاد، افزایش قدرت ثروت‌آفرینی و سهم خود از اقتصاد جهانی و منطقه‌ای، نیازمند گسترش ارتباطات بین‌المللی و منطقه‌ای هستیم که با اشتیاق شهروندان دیگر کشورها برای سفر به کشورمان و البته فراهم‌سازی بسترهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری لازم این مهم محقق شدنی خواهد بود. برای ارتقای تصویر ایران در نزد جهانیان و زدودن زنگارهای ایران‌هراسی و تبلیغات مسموم علیه

کشور و دین و مذهب، به دیگر سخن برای تقویت قدرت نرم ملی در کنار سیاست‌های هوشمندانه تعقیب منافع ملی نیز، امروز یکی از راهبردی‌ترین اقدامات، اهتمام و عزم ملی و عملی برای توسعه سیستم حمل و نقل هوایی کشور برای اتصال آن به کلیه نقاط دنیا می باشد که از ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی، واجد آثار بسیار با اهمیتی است. صنعت هواپیمایی کشور، هزینه‌های زیادی برای مشارکت در اجرایی شدن سیاست‌های استکبارستیزی کشور طی بیش از چهاردهه گذشته متحمل شده است. اما عملیات حمل و نقل هوایی با وجود تحریم‌های طولانی مدت، با رعایت الزامات و استانداردهای ایمنی و امنیت همچنان در کشور جاری است، متخصصین و کارشناسان توانمندی این بار را به دوش کشیده‌اند که در صورت فراخی میدان فعالیت، حتما استعدادها شکوفا و در احیا و ساخت صنعت هوایی کشور نقش آفرینی کرده و حتی در سطح جهانی نیز برای بهبود و توسعه ابعاد مختلف هواپیمایی کشوری مشارکت خواهند داشت، شهروندان که در صدر همگان، شرایط و کاستی‌ها را متحمل شده‌اند، یقیناً شایسته بهترین‌ها می‌باشند و از این جهت صنعت هوانوردی کشور نیازمند نگاهی نو برای احیای خود و ایفای نقش موثر در شکوفایی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و فرهنگی کشور می‌باشد. و در این فرایند است که باید روز جهانی هواپیمایی کشوری را ارج نهاد چرا که از یک سو فرصتیست که بتوان توجه مردم و حاکمیت به نقش و اهمیت صنعت هوانوردی را در نظام توسعه ملی جلب نمود و از سوی دیگر بستر مناسبی می‌باشد تا فعالان بخشهای مختلف صنعت، ضمن تجدید میثاق برای خدمت‌رسانی مطلوب به مردم، در میان خود نیز برای بازتدبیر برنامه‌ها و باید‌های پیش رو، همفکری و تبادل نظر نمایند. براین اساس و در این راستا ضروریست، تلاش کنیم توسعه صنعت هوانوردی را در برنامه‌ریزی‌های توسعه اقتصادی کشور قرار گیرد، تا هوانوردی به یکی از پیشران‌های توسعه اقتصادی اجتماعی کشور تبدیل شود. از طرفی امروز هماهنگی جدی بین سیاست‌ها و مقررات حمل و نقل هوایی، گردشگری و تجارت ضرورتی اجتناب ناپذیر است که باید ارتباط نهادهای بین این بخشها پی‌ریزی شود. باید تلاش کرد حمل و نقل هوایی با تقویت و باز مهندسی سازمان هواپیمایی کشوری، از نظام حکمرانی مناسب یعنی چارچوب‌های اثربخش نهادی، نظارتی و سیاستی برخوردار شود. فرصت مغتنم فرایند آزادسازی حمل و نقل هوایی که در آغازین مراحل آن هستیم به صورت منطقی و هوشمندانه توسعه و استمرار یابد و با برخی اقدامات سطحی و ناصواب عده ای اندک، وقفه‌ای در آن پیش نیاید. اقتضای ایمنی، نظم و کیفیت خدمات، تفکیک دقیق بین وظایف نظارتی و وظایف عملیاتی و ارائه خدمات در صنعت است، باید تلاش کرد مواضع و مواقع شبهه ناک تعارض منافع را به طور کامل برطرف نمود. بی‌تردید همه صنعت باید تلاش کند الزامات، استانداردها و توصیه‌های مطلوب نهادهای بین‌المللی صنعت هوانوردی رعایت شود. ارتقای کارایی و ظرفیت ناوبری هوایی و تدوین برنامه ملی ناوبری هوایی کشور و الزام توسعه کیفی زیرساختهای هوانوردی، متناسب با پیش‌بینی‌های رشد ترافیک آتی منبعث از افزایش تقاضای سفر موضوع مهمی می باشد که باید در دستور

کار حوزه های زیربط قرار گیرد. توانمندسازی و توسعه سرمایه انسانی صنعت در همه سطوح عملیاتی و مدیریتی ضرورتیست که توقف ناپذیر است و باید از طریق ارتقای سطح کمی و کیفی آموزش ها مورد توجه جدی واقع شود. لازم است وزارت راه و شهرسازی و سازمان هواپیمایی کشوری با طراحی چارچوب های حمایتی و تشویقی از توسعه سرمایه گذاری های بخش خصوصی، در کنار استفاده از ابزارهای متنوع منابع مالی توسط بنگاه های اجرایی و خدمت- رسان صنعت پشتیبانی و حمایت کنند. اینها و بسیاری از بایدها که متخصصین صنعت بهتر از نگارنده به آنها اشراف دارند، مستلزم تدبیر و برنامه ریزی توسط خودمان در داخل کشور است که بطور حتم بی توجهی به آنها مسیر توسعه را بسیار سخت و پرچالش می نماید.

شرایط در حال انتقال به مرحله یی که همسو با سایر ابعاد توسعه اقتصادی و اجتماعی و سیاسی کشور باید در پی تسریع حرکت کشور باشیم و الزام حاکمیت روح تدبیر کارشناسانه بر کالبد همه فعالیت های دولت از یکسو و فاصله صنعت هوانوردی کشور در مقایسه با رقبای منطقه یی آن از سوی دیگر، ایجاب می نماید، همگام با نظام بین الملل هوانوردی، سازمان هواپیمایی کشوری در تعامل و مشارکت سایر عناصر سیستم حمل و نقل هوایی برای حرکت رو به جلو این صنعت در کشور و احیای جایگاه آن در سطح منطقه طرحی نو در انداخته و نسبت به تدبیر برنامه استراتژیک صنعت در رویارویی با چالش های موجود و آتی محتمل اقدام نماید. آماده سازی نسخه قابل اجرا برای روزهای بدون محدودیت و تدارک برنامه های اقدام آن مسیر و تلاش برای رفع ضعف های درونی مبتنی بر نظامات موفق و تجربه شده بین المللی و البته با لحاظ قابلیت ها، ظرفیتها، توانمندیها و ارزش های حاکم بر کشور است.

در کنار این بایدها، الزام دیگری که بسیار واجد اهمیت است، برخورد فعال و پویا با موضوع تحریم های ظالمانه علیه صنعت هوانوردی کشورمان است که باید از طریق تدبیر مشترک حقوق دانان صنعت حمل و نقل هوایی، دستگاه دیپلماسی و شورای حقوقی بین المللی نهاد ریاست جمهوری و طرح درخواست رفع آنها از طریق شورای اجرایی ایکائو، مجمع عمومی سازمان ملل، دیوان بین المللی دادگستری و دادگاه های کشورهای موثر در امر تحریم صنعت حمل و نقل هوایی کشورمان، با تاکید بر مواد کنوانسیون بین المللی هواپیمایی کشوری بویژه الزامات ماده ۴۴ آن صورت پذیرد که به صراحت به حق کشورهای متعاقد برای برخورداری از حمل و نقل هوایی ایمن، امن و کارآمد و منظم تاکید می نماید. نگارنده معتقد است هدف استراتژیک در دستور کار سازمان جهانی هواپیمایی کشوری برای سالهای آتی "هیچ کشوری از قافله پیشرفت صنعت هوانوردی عقب نماند" و اطمینان از اینکه همه کشورها به منافع اقتصادی و اجتماعی حمل و نقل هوایی ایمن، امن و پایدار دسترسی دارند، خود محمل مهم دیگریست که باید سازمان هواپیمایی کشوری ج.ا.ایران با مدد از کارشناسان نظام حقوق بین الملل هوانوردی، با صدای بلند از سازمان جهانی

هواپیمایی کشوری (ایکائو) و سازمان ملل متحد سوال کنند که نسبت اقدام‌های تحریمی برخی کشورها به عنوان اعضای متعاهد کنوانسیون شیکاگو و اعضای اصلی شورای ایکائو با روح کنوانسیون و این هدف استراتژیک در دستور کار سازمان ایکائو چیست و چرا باید در برابر این اقدام ظالمانه و غیر انسانی که نه تنها علیه ملت ایران بلکه علیه کل جامعه بشری می‌باشد، سکوت شود؟

در پایان امیدوارم یادآوری این روز مهم موجبات تقویت بیش از پیش عزم و اراده همه فعالان صنعت را برای کار و تلاش مضاعف در جهت بهبود مستمر و توسعه عزتمندانه صنعت حمل‌ونقل هوایی کشور فراهم آورد. لازم می‌دانم ضمن تبریک صمیمانه این روز به همگان، از همه کسانی که موجبات ارائه خدمات حمل‌ونقل هوایی ایمن، سریع، سهل‌الوصول و منظم در کشورمان را فراهم می‌کنند از جمله خلبانان، مهندسین تعمیر و نگهداری، مهمانداران و مدیران و کارکنان شرکت‌های هواپیمایی، کارشناسان مدیریت ترافیک هوایی، کارشناسان و متخصصین زیرساخت‌های ارتباطی، ناوبری و نظارتی و اطلاعات هوانوردی، مدیران و کارکنان خدوم فرودگاه‌ها و بخش‌های مختلف عملیات فرودگاهی و فرماندهی و پرسنل خدوم سپاه حفاظت هواپیمایی، پلیس فرودگاه‌های کشور، مدیریت و کارکنان نمایندگی وزارت اطلاعات در امور هواپیمایی، مدیران و کارکنان گذرنامه فرودگاه‌ها، مدیریت و کارکنان گمرک فرودگاه‌ها، شرکت‌های خدمات زمینی و کترینگ‌ها، دفاتر خدمات مسافرت هوایی و البته مدیران و کارشناسان و همکاران صدیقمان در سازمان هواپیمایی کشوری و نیز اساتید و پژوهشگران دانشگاهی فعال در تربیت سرمایه انسانی این صنعت تقدیر و تشکر نموده و از خداوند می‌خواهم در این راه توفیق و مددش را همراه همه تلاشگران این عرصه نموده و خلعت زیبای خدمت در این ساحت را، زینده همه ما بگرداند.